

Пригодій О. С.

<https://orcid.org/0009-0002-6216-7642>

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕДАЧІ ДІАЛЕКТІВ У ПЕРЕКЛАДАХ УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

У статті досліджується проблематика відтворення діалектного мовлення у перекладах художніх текстів, що є важливим культурним маркером української лінгвокультури. Ми зосереджуємо нашу увагу на особливостях передачі національних та регіональних мовних покривів на фонетичному, граматичному, лексичному та синтаксичному рівнях, а також розглядаємо труднощі, з якими стикаються перекладачі при відображенні діалектів. Вивчено сучасні перекладацькі стратегії, запропоновані провідними дослідниками, такими як А. Азіс Роза, Дж. Кетфорд та Р.П. Зорівчак, а також їх застосування при трансляції реалій і діалектизмів у текстах. Особливу увагу приділено технікам генералізації, нейтралізації, культурної адаптації, перефразування, добору еквівалентів та транслітерації, що дозволяють зберегти автентичність і смислову точність оригіналу.

На прикладі романів Марії Матіос («Москалиця», «Солодка Даруся»), Тараса Прохаська («НепрОсті») та Костя Москаляця («Вечірній мед») показано різноманітні способи передачі діалектних одиниць, зокрема номінацій побутових предметів, традиційних елементів побуту, планування житлових приміщень і міського середовища. Проведено порівняльний аналіз вихідного тексту та англійського перекладу, де діалектизми відтворюються як через нейтральні відповідники (shingles, gun, little blanket), так і за допомогою описових елементів (hollowed out log trough, sawn-off shotgun) або транслітерації з поясненням (grazhda, vorrynia). Розглянуто також передачу зменшувально-пестливих форм та лексичних особливостей, що додають художньої виразності та автентичності діалектного мовлення. Окрім цього, дослідження показує важливість контекстуального аналізу при передачі діалектних форм, оскільки значення окремих слів і висловів може змінюватися залежно від соціального та географічного контексту. Важливим аспектом є також врахування емоційного забарвлення та стилістичних особливостей мови персонажів, що допомагає зберегти автентичність художнього твору. У перспективі розвиток цифрових інструментів перекладу та корпусних досліджень може значно спростити аналіз і відтворення діалектного мовлення в перекладах.

Результати дослідження свідчать, що успішне відтворення діалектів у перекладах потребує комплексного підходу, поєднання лінгвістичних і культурологічних аспектів, а також професійної майстерності перекладача. Використання комбінованих стратегій дозволяє зберегти образність, культурний колорит і тональність першотвору, забезпечуючи адекватне сприйняття тексту цільовою аудиторією. Стаття підкреслює важливість подальшого розвитку теорії і практики перекладу діалектного мовлення, що сприятиме глибшому розумінню української лінгвокультури та міжкультурної комунікації в перекладі.

Ключові слова: лінгвокультурологія, діалект, перекладознавство, перекладацькі стратегії, адекватний переклад, предмет побуту, культура.

Постановка проблеми. Відтворення діалектної мови у перекладах завжди привертало увагу як науковців, так і практикуючих перекладачів, адже передати національні особливості на рівнях фонетики, граматики, лексики та синтаксису є складним завданням. Ускладнення у відтворенні діалектів стимулювали теоретичні дослідження та розробку стратегій їх подолання. У цій статті ми

аналізуємо способи відтворення діалектного мовлення, яке виступає культурним маркером української лінгвокультури, та визначаємо основні проблеми його перекладу.

Крім того, важливу роль відіграє вибір перекладацьких технік, які можуть забезпечити максимально автентичне звучання діалекту для цільової аудиторії. Розгляд конкретних прикладів перекла-

дів дозволяє виявити, які стратегії працюють найефективніше, а які потребують доопрацювання. Нарешті, дослідження підкреслює необхідність міждисциплінарного підходу, що поєднає лінгвістичні та культурологічні аспекти перекладу.

Аналіз останніх досліджень. Португальська дослідниця Алессандра Азіс Роза вважає доцільними такі стратегії перекладу діалектів, а саме: додавання, збереження, заміна контекстуального значення [17, с. 85]. Шотландський вчений Джон Кетфорд пропонує транслювати діалект мови оригіналу еквівалентним діалектом мови перекладу [7, с. 87].

При аналізі відтворення діалектного мовлення як складника української культури зустрічаємо певні елементи мовного вираження, які перегукуються із перекладом реалій. Український науковець та перекладознавець Р.П.Зорівчак наголошує на таких способах перекладу реалій: комбінована реномінація, дескриптивна перифраза, транскрипція (транслітерація), ситуативний відповідник, калькування, гіперонімічне перейменування (генералізація), транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення (синонімічна заміна) та контекстуальне тлумачення реалій [20, с. 84–150]. Деякі з них, як-от комбінована реномінація та метод уподібнення, є досить частими при відтворенні діалектного мовлення в перекладах.

На труднощах відтворення діалектного мовлення наголошує І. Струк у статті «Стратегії відтворення аномалій діалектного мовлення у перекладі (на матеріалі творів Марка Твена та їхніх перекладів українською та російською мовами), що «відтворення діалектного мовлення вимагає від перекладача професійної та творчої майстерності, адже існує загроза потрапити в пастку, розставлену автором, у результаті твір перекладу ряснітиме мовними покручами та незрозумілими конотаціями» [18, с. 84]. Таким чином, дуже важливо зосередитися на відображенні діалектного мовлення з погляду не лише лексичного пласту, але й культурного та естетичного. О.І. Черденченко в статті «Функції перекладу в сучасному світі» зазначає, що «переклад стимулює розвиток жанрово-стилістичного розмаїття цільової мови, і в цьому полягає його естетична функція» [8, с. 8].

Постановка завдання. Стаття має на меті дослідити відтворення діалектного мовлення у перекладах, зокрема його роль як культурного маркера української лінгвокультури. Чи не найбільшу ланку відтворених при перекладі діалектних одиниць складають слова, що називають предмети зі сфери побутового начиння, на чому ми і фокусуємо нашу увагу.

Виклад основного матеріалу. Прикладом вербалізації діалектної лексики, що позначає побутові речі, є фрагмент роману «Москалиця» Марії Матіос:

“Цілу ніч у **тонтах** даху вило, скреготіло, шаруділо й шипіло” [9, с. 15].

“All night long the wind howled in the roof **shingles**, making them creak, rustle and hiss” [12, с. 25].

Діалектний елемент *тонт* має значення «покрівельний матеріал у вигляді тонких дощочок» [2, с. 123], у перекладеному тексті відтворений через добирання нейтрального еквівалента *shingles*. Такий переклад є адекватним із влучним відображенням змісту роману та градації відчуттів.

Використання аналога для відтворення діалектного мовлення в романі «Москалиця» М. Матіос при відображенні предметів побуту бачимо у реченні:

“Тимчасом Дмитро Берник – «стрибок», обходив хату, раз по раз поправляючи за плечима **твєра**” [9, с. 37].

“Meanwhile Dmytro Bernyk, a *strybok*, was circling the house, from time to time adjusting **the sawn-off shotgun** behind his back” [12, с. 50].

У цьому уривку можна спостерігати діалектне слово *твєр*, що означає «рушниця, дробовик, кулемет» [2, с. 44], його відображено в перекладі шляхом добирання аналога *shotgun* із додаванням описового елемента *sawn-off*, де дієслово *to saw* має імплікацію «пиляти». Таке рішення перекладача є адекватним, адже додавання в тексті перекладу надає більшої детальності образу і в такий спосіб підтримує зображення сили та авторитетності персонажа.

Реалізацію діалектної лексеми *твєр*, але в дещо іншому ракурсі, подано в наступному рядку:

“Не чує вона в собі сили взяти до рук **твєра**” [9, с. 50].

“She didn't have the strength inside her to use a **gun**” [12, с. 65].

У цьому реченні діалектний елемент *твєр* представлений у перекладі підбором нейтрального еквівалента, власне, іменником *gun*, який означає «рушницю, вогнепальну зброю, фузію, гармату», а значить, має доволі широкий спектр конотацій. Такий прийом перекладача є адекватним для збереження образності та змалювання внутрішньої боротьби персонажа.

Ще один приклад втілення діалектного елемента при зображенні предметів побуту, традиційних для регіону Західної України, подано в романі «Солодка Даруся» М. Матіос:

“*Васюта чомусь не носить свого онука в садок у одних штаненятах, а лиш загортає в коцик...*” [10, с. 5].

“*Vasyuta doesn't carry her grandson to the garden in just his pants, but wraps him up in a little blanket ...*” [11, с. 2].

У даному прикладі розмовна діалектна лексема *коцик*, що є зменшено-пестливим варіантом іменника *коц* та позначає «грубе однотонне вкривало з начісками; ворсовий пристрижений однобічний килим» [4, с. 314]. У перекладеному тексті дана лексема відображена шляхом добирання нейтрального відповідника *little blanket* зі збереженням зменшувальної конотації. Таке рішення перекладачів є адекватним, що забезпечує вдале відтворення цілісного діалектного елемента вихідного повідомлення.

Цікавим є наступний рядок, де ми бачимо вербалізацію діалектного елемента *налигач*, що є частиною традиційного побуту людей в Західній Україні, та його відтворення в перекладі:

“*Так вони і йшли берегом, з витягнутими одне до одного руками, ніби велися до шлюбу або на налигачі*” [10, с. 11].

“*So they walked along the bank, with hands stretched out to one another, as though they were being led to a marriage ceremony or on a rope leash*” [11, с. 9].

У цьому уривку спостерігаємо діалектну лексему *налигач*, що позначає «мотузку або ремінь, який прив'язують до рогів худоби» [5, с. 118], вона відображена в тексті цільової мови нейтральним відповідником із конкретизацією значення: *a rope leash*, де іменник *rope* означає «мотуз, лину, трос», а *leash* – «прив'язь, швору». Таке рішення перекладачів є слушним і доцільним при відтворенні діалектного мовлення та особливостей предметів побуту.

Варіант вживання діалектного слова, яке належить до опису предметів побуту знаходимо у реченні:

“*Тримлять сусідські баняки по обидва боки від Дарусиної господарки*” [10, с. 19].

“*The neighbor's pots clank on both sides of Darusya's household*” [11, с. 19].

Використане розмовне діалектне слово *баняк* в оригінальному тексті означає «чавунний горщик, казан» [1, с. 102], англійський переклад здійснено шляхом добирання нейтрального відповідника *pot*. Такий переклад є адекватним із повноцінним збереженням чарівності мови Західної України та конотації вихідного повідомлення.

Наступний приклад є барвистим, оскільки тут вербалізується лексема, яка відноситься до діалектного мовлення та є проявом предмету побуту:

“*Зверху на вовняну кацавейку накинула половинку тертого – перетертого, давно вицвілого ліжника*” [10, с. 21].

“*On top of her fur-trimmed wool jacket she threw half a well-worn, long ago faded wool blanket*” [11, с. 21].

У даному прикладі підмічаємо діалектну лексему *ліжник*, що означає «домоткана ковдра, зазвичай вовняна; кустарний килим; ковдра» [4, с. 509], який набув своєї популярності у традиційно-побутовій культурі тих регіонів, де вівчарство було однією із головних галузей господарської діяльності, зокрема на Гуцульщині, Бойківщині та Мармароцині. У перекладі бачимо використання нейтрального відповідника із уточненням на матеріалі, з якого він зітканий, – *wool blanket*. Таке рішення перекладачів є адекватним, оскільки відтворює образність та автентичні відтінки заданого змістового орієнтиру першотвору.

Промовистий приклад діалектного мовлення в романі «Солодка Даруся» Марії Матіос містить наступне речення:

“*Хай тато краще питає, чого її так довго не було, ніж має кривитися, що донька ходить, як фіра без дишла*” [10, с. 22].

“*Let father ask her why she hasn't visited him in such a long time than make a face, thinking that his daughter is walking like a horses cart without a hitch*” [11, с. 23].

У цьому реченні спостерігаємо вербалізацію вжитого в оригінальному тексті порівняння – *як фіра без дишла*; у ньому лексема *фіра* означає «віз, підвода», а лексичний елемент *дишло* – «товсту жердину, прикріплену до передньої частини воза або саней, що використовується для запрягання коней і допомагає правити ними» [2, с. 292]. У перекладі ці елементи діалекту відображено через нейтральні відповідники *like a horses cart without a hitch*, що є підтвердженням адекватного та вмотивованого відтворення образності, створеного авторкою.

Вербалізацію діалектної лексеми на позначення приміщень будівлі знаходимо в уривку:

“*Вона часто навідувала Троцького в найнесподіваніших місцях – у клозеті, в підземному переході, в ліжку...*” [13, с. 28].

“*It would often visit Trotsky in the most unexpected places – in the bathroom, in underground passages, in the streetcar, in bed...*” [14, с. 29].

Слово *клозет* має кілька значень: «кімната, в якій одягаються, надають належного вигляду своїй зовнішності; туалетна кімната; кімната в театрі, де актори гримуються і переодягаються; приміщення, призначене для відправлення природних потреб людини» [4, с. 354]. Не можна не помітити схожості даної лексеми із англійським словом *closet*, що означає «кабінет, шафа, гардеробна». Втім, у цьому випадку перекладачі апелюють до нейтрального відповідника *bathroom*, що контекстуально є найближчим за значенням. Відтак, вважаємо переклад вмотивованим із повноцінним відображенням смислового навантаження роману та передаванням атмосфери напруження.

Переклад лексеми *маглівниця* зустрічаємо в наступному рядку роману «Солодка Даруся» Марії Матіос:

“Але Іван струсив порохи, розгладив *маглівницею* складки ...” [10, с. 59].

“But Ivan shook off the dust, ironed the wrinkles with a *wooden smoother* ...” [11, с. 63].

Діалектне слово *маглівниця*, що входить до сфери предметів побуту та має значення «вузька дерев'яна дошка з ручкою і поперечними зарубками для качання білизни; довга жердина, яку кладуть зверху на віз із сіном, снопами й притягують за кінці вірвовкою так, щоб, придавивши, утримати вантаж» [4, с. 892], у перекладеному тексті передається нейтральним відповідником *wooden smoother*; який є адекватним рішенням при змалюванні особливостей побуту та наближає текст цільової мови до читача.

Виразним є наступний приклад застосування діалектного мовлення при зображенні предметів вжитку, а саме: лексеми *довбанка* у перекладі:

“А на березі Іван вгорнув її ноги і плечі, розчесав руками волосся, розтер руки, щось подумав і широкими кроками майже побіг до *довбанки* з питною водою” [10, с. 65].

“And on the shore Ivan wrapped her legs and shoulders, combed her hair with his fingers, rubbed her hands, thought something, and in wide steps nearly ran to a *hollowed out log trough* filled with drinking water” [11, с. 70].

Діалектизм оригінального тексту *довбанка*, яке означає «предмет, видовбаний із суцільного шматка дерева» [2, с. 329], відображується у перекладі описово *hollowed out log trough*, де лексема *trough* є магістральною та має значення «діжі, корита, годівниці». Такий переклад є блискучим, адже повноцінно відтворює елементи національного побуту українців та дозволяє чита-

чам познайомитися із ремеслами, які з давніх часів буди поширеними на нашій території.

Варіант відтворення діалектного слова *дряпак*, що належить до предметів побуту, бачимо у реченні:

“Обголили в районі Івана на бубон, дали замість дрымби *дряпак* у руки – і пішов Цвичок замітати вулиці райцентру” [10, с. 75].

“Ivan was shaved bald as a billiard ball in the regional police center; instead of dymba, they put an *old broom* into his hands – and Ivan went to sweep the streets of the regional center” [11, с. 81].

У даному рядку споглядаємо діалектну одиницю *дряпак*, що імплікує «багатолемішне сільськогосподарське знаряддя для підпушування землі; зношений віник» [2, с. 427] у перекладеному тексті цей діалектизм передається нейтральним відповідником *old broom*. Переклад є вмотивованим та зберігає втілену в першотворі ідею несправедливого ставлення влади до музиканта.

Приклад використання діалектної лексеми на позначення традиційного будинку гуцулів – *гражда* – знаходимо в романі «НепрОсті» Т. Прохаська:

“Тому спроектувала кілька будинків як гуцульські хати- *гражди*” [15, с. 43].

“For this reason she designed several buildings in the style of the Hutsul *grazhda*” [16, с. 28].

У цьому уривку автор використав діалектну одиницю *гражда*, що означає «садибу» [2, с. 154] та відображається в перекладеному тексті транслітерацією *grazhda*. Проте для читача дана діалектна лексема є зрозумілою, адже вона експлікована в самому реченні, що робить текст ближчим для іншомовного культурного континууму. Таким чином, можна стверджувати про адекватність та влучність перекладацьких рішень та їх кореляції в лінгвокультурній площині.

Ще один приклад застосування транслітерації при передачі діалектного слова, що входить до номінативів сфери предметів побуту в романі Т. Прохаська «НепрОсті», знаходимо в уривку:

“Саме ж місто Анна сказала обгородити прозорими зигзагуватими гуцульськими огорожами з довгих смерекових лат – *воринням*” [15, с. 43].

“Anna ordered that the town itself be encircled by transparent zigzag Hutsul fencing made from long spruce strips – *vorrynia*” [16, с. 28].

Тут спостерігаємо діалектну лексему *вориння*, що має значення «загорожі з довгих жердин, прибитих до стовпців» [1, с. 738] та її відтворення в перекладі транслітерацією *vorrynia*. Такий переклад є слушним, оскільки в самому реченні автор

подає тлумачення даного діалектного елемента, що значно спрощує розуміння національних особливостей побуту та повноцінно відображає колорит західноукраїнського містечка для читачів іншого культурного середовища.

Приклад використання діалектної лексеми для передавання особливостей планування міста та його складових спостерігаємо у рядку:

“Уходилося до міста справжніми **воротами-розлогами**, розсуваючи **заворітници**” [15, с. 43].

“Entry to the town was through real **Hutsul gates** – **rozlohy** – with gate panels – **zavorotnytsi** that needed to be pushed aside” [16, с. 28].

У цьому уривку вербалізуються діалектні одиниці *ворота-розлоги*, із самої назви яких можна зрозуміти механізм їхньої роботи, та бачимо відображення даного елемента шляхом комбінованої реномінації, власне транслітерації із дескриптивним елементом *rozlohy* – *Hutsul gates*. У такий спосіб у перекладеному тексті експліковано діалектну лексему *ворота-розлоги*, що значною мірою полегшує сприйняття національних відмінностей українського побуту читачем.

Друга діалектна одиниця – *заворітниця*, що означає «*поперечну жердину*», зображується в перекладі знову ж таки завдяки комбінованій реномінації, а значить, транслітерацією із пояснення у самому реченні: *with gate panels* – *zavorotnytsi*. Таким чином, переклад є адекватним із повноцінним збереженням діалектної колористики та образності роману.

Забарвлення діалектного мовлення втілюється лексичним елементом *моздир*, який можна побачити у наступному реченні:

“Розтовк у **моздирі** горстку сушених афин, залив їх теплою водою з медом і взявся годувати Стефанію” [15, с. 54].

“He ground a handful of dried bilberries in a **mortar**, soaked them in warm water with honey, and began to feed Stefania” [16, с. 36].

У даному рядку спостерігаємо реалізацію діалектної одиниці *моздир*, що є предметом побуту та означає «*ступка для розтирання ліків, перцю*» [19, с. 1] та зображується в тексті цільової мови нейтральним еквівалентом *mortar*. Такий переклад є адекватним, що підтримує образність та передає диверсифікацію національного побуту.

Ще одним прикладом діалектної лексеми, яка входить до вжитку як назва предмету побуту, є *файка* – *люлька* [6, с. 551]:

“Засніжені Непрості курили **файки** і дивилися на Фархауль в Марамароських Альпах за долиною Білої Тиси” [15, с. 58].

“The snow-covered Unsimple smoked **pipes** and looked out at Farkaul in the Maramureş Alps beyond the Bila Tysa valley” [16, с. 39].

У цьому уривку діалектний елемент *файка* передається в перекладі нейтральним еквівалентом *pipe*, який має досить широку систему значень – «*люлька, пищавка, сигара, трубопровід*». Переклад є адекватним та влучним при зображенні тональності художнього твору та його атмосферності.

Вживання діалектного мовлення на позначення кухонного начиння – *збанок*, знаходить своє відображення в перекладі:

“А за ним – бочка зі **збанком**” [15, с. 65].

“And behind it, a barrel with a **jug**” [16, с. 44].

У даному рядку спостерігаємо втілення діалектної одиниці *збанок*, що позначає «*дзбан – глекоподібний глиняний, дерев'яний або металевий посуд для води, молока, квасу і т. ін.*» [3, с. 263], та відтворюється в перекладі нейтральним еквівалентом *jug*, який означає «*глекчик, кухоль; керамічний горщик*». Таким чином, переклад дає підстави стверджувати про адекватну передачу образного навантаження та конотації вихідного повідомлення.

Ще два колоритні діалектизми подано в наступному уривку:

“Звідти приносив свіжу бринзу, перекинувши, наче коромисло з відрами, **бартку** з прив'язаними **бербеницями** через плече” [15, с. 72].

“From there he would bring back fresh brynza, slinging an **axe** across his shoulders like a yoke with the **buckets** of goat cheese tied on either end” [16, с. 49].

Перший із них – *бартка*, що має значення «*маленька сокира*» [1, с. 108], відображається в тексті цільової мови нейтральним еквівалентом *axe*. А друга діалектна одиниця – *бербениця* – позначає «*діжечку, барило*» [1, с. 157] і так само знаходить свій нейтральний відповідник *bucket*. При цьому перекладач уточнює, що, власне, знаходиться у діжці – *goat cheese*, тобто козячий сир. Таке доповнення певним чином полегшує сприйняття інформації у романі. Відтак, переклад є доцільним та адекватним із повноцінним збереженням образності та колоритних барв першотвору.

Різноманітність назв предметів побуту в діалектному мовленні роману «НепрОсті» Т. Прохаська засвідчує і наступне речення:

“Відірвала з **верети** чотири невеличкі **клаптики**, взяла фляшечку чорнила «Пелікан» і сіла до столу” [15, с. 87].

“She tore four small strips off the *vereta rug*, grabbed a bottle of «Pelikan» ink and sat down at the table” [16, с. 61].

У ньому діалектна лексема *верета*, що означає «різнокольоровий килим з грубої вовни» [1, с. 329], відтворюється в перекладі транслітерацією із конкретизацією значення *vereta rug*, де елемент *rug* імплікує «килим, плед». Відтак, можна стверджувати про адекватне передавання діалектної одиниці із збереженням культурного маркера.

Мальовничим прикладом на позначення ємкостей, в яких зберігаються продукти харчування, вважаємо діалектну лексему *тарчик*, що втілюється у наступному рядку:

“...кулачок масла чи *тарчик сметани*...” [10, с. 178].

“...a fistful of butter or a *big jar* of sour cream...” [11, с. 193].

Діалектна одиниця *тарчик* походить від іменника *гарець* – «у дореволюційній Росії – міра сипких тіл, що дорівнює 3,28 літра; посудина, що вміщує таку кількість речовини» [2, с. 31], у перекладі відображується нейтральним відповідником *big jar*. Переклад є влучним, адже повноцінно передає образне навантаження та тональність першотвору.

Використання нейтрального відповідника тексту оригіналу при передаванні діалектної лексеми демонструє наступний рядок:

“Отож ідуть – займаючи всю вулицю, від *шаниця до шаниця*...” [10, с. 23].

“And so they walk – taking up the entire street, from *ditch to ditch*...” [11, с. 24].

У даному реченні бачимо діалектну одиницю оригіналу *шаниці*, тобто «земляні укріплення у вигляді ровів з насипом; окопи; цегляні та інші підпорки, зокрема в печі» [6, с. 406], та його переклад в цільовій мові шляхом добирання нейтрального відповідника *ditch*, яке означає «рівчак, канава, траншея». Таке рішення перекладачів є адекватним із повноцінним наближенням мови перекладу до читача зі збереженням образності першотвору.

Висновки. Відтворення діалектного мовлення у перекладах є складним і багатограним завданням, яке потребує врахування фонетичних, граматичних, лексичних та синтаксичних особливостей мови. Дослідження показало, що правильний вибір перекладацьких стратегій дозволяє максимально передати національні й культурні особливості оригіналу, зберігаючи автентичність діалекту. Аналіз конкретних перекладів виявив ефективні методи відтворення мовної своєрідності та підкреслив необхідність міждисциплінарного підходу, що поєднує лінгвістичні та культурологічні аспекти. Робота підкреслює важливість подальших досліджень у сфері перекладу діалектного мовлення для розвитку теорії та практики перекладу української лінгвокультури.

Список літератури:

1. Білодід І. К. (голова редколегії) [та ін.]. Словник української мови: [в 11 т.] Т. 1. Київ: Наукова думка, АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, 1970. С. 738.
2. Білодід І. К. (голова редколегії) [та ін.]. Словник української мови: [в 11 т.] Т. 2. Київ: Наукова думка, АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, 1971. С. 292.
3. Білодід І. К. (голова редколегії) [та ін.]. Словник української мови: [в 11 т.] Т. 3. Київ: Наукова думка, АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, 1972. С. 352.
4. Білодід І. К. (голова редколегії) [та ін.]. Словник української мови: [в 11 т.] Т. 4. Київ: Наукова думка, АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, 1973. С. 123.
5. Білодід І. К. (голова редколегії) [та ін.]. Словник української мови: [в 11 т.] Т. 5. Київ: Наукова думка, АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, 1974. С. 118.
6. Білодід І. К. (голова редколегії) [та ін.]. Словник української мови: [в 11 т.] Т. 11. Київ: Наукова думка, АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, 1980. С. 211.
7. Catford J. C. A Linguistic Theory of Translation. Oxford: Oxford University Press, 1965.
8. Чередниченко О. Функції перекладу в сучасному світі. Григорій Кочур у контексті української культури другої половини ХХ віку: матеріали Всеукр. наук. конф. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. С. 4–11.
9. Матіос М. Москалиця. Львів: ЛА «Піраміда», 2008. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=14956>
10. Матіос М. Солодка Даруся. Вид. 7-е. – Львів: ЛА «Піраміда», 2019.
11. Matios M. Sweet Darusya: A Tale of Two Villages. – New York: Spuyten Duyvil, 2019.
12. Matios M. The Russky Woman. – Melbourne: Bayda Books, 2011.
13. Москалець К. Досвід коронації. Вибрані твори: Роман, повість, оповідання, есеї. Львів: ЛА «Піраміда», 2009.

14. Moskalets K. Evening Mead. *Ukrainian Literature: A Journal of Translations*. Vol. 3, 2011.
15. Прохасько Т. НепрОсті. – Івано-Франківськ: Видавництво «Лілія-НВ», 2015.
16. Prokhasko T. The UnSimple (part 1). *Ukrainian Literature: A Journal of Translations*. Vol. 2, 2007.
17. Rosa A. A. Translating Place: Linguistic Variation in Translation. *Word and Text: A Journal of Literary Studies and Linguistics*. 2012. № 2. P. 75–97.
18. Струк І. В. Стратегії відтворення аномалій діалектного мовлення у перекладі (на матеріалі творів Марка Твена та їхніх перекладів українською та російською мовами). *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2014. Вип. 30. С. 83–97.
19. Словник української мови online. Томи 1–10. 2015. URL: <http://services.ulif.org.ua/expl/?wordid=216092&page=1655>
20. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.

Prigodiy O. S. STRATEGIES FOR TRANSLATING DIALECTS IN UKRAINIAN LITERARY PROSE

The article examines the issue of rendering dialectal speech in translations of literary texts, which is an important cultural marker of Ukrainian linguoculture. Our focus is on the peculiarities of conveying national and regional linguistic variants at the phonetic, grammatical, lexical, and syntactic levels, as well as on the difficulties translators encounter when representing dialects. The study analyzes contemporary translation strategies proposed by leading scholars such as A. Azis Rosa, J. Catford, and R.P. Zorivchak, as well as their application in translating cultural realities and dialectal elements in texts. Special attention is given to techniques of generalization, neutralization, cultural adaptation, paraphrasing, selection of equivalents, and transliteration, which help preserve the authenticity and semantic accuracy of the original.

Using the novels of Mariya Matios (“Moskalytsia,” “Solodka Darusia”), Tarasa Prokhasko (“NepriOsti”) and Kostya Moskalets (“Evening Mead”) as examples, the article demonstrates various ways of rendering dialectal units, including the naming of household items, traditional elements of daily life, the layout of living spaces, and urban environments. A comparative analysis of the source text and the English translation is provided, where dialectal words are rendered either through neutral equivalents (shingles, gun, little blanket), descriptive elements (hollowed out log trough, sawn-off shotgun), or transliteration with explanation (grazhda, vorrynia). The study also examines the rendering of diminutive and affectionate forms, as well as lexical features that add artistic expressiveness and authenticity to dialectal speech. Furthermore, the research highlights the importance of contextual analysis when translating dialectal forms, as the meaning of individual words and expressions may change depending on social and geographic context. Another crucial aspect is considering the emotional coloring and stylistic features of the characters’ language, which helps preserve the authenticity of the literary work. In the future, the development of digital translation tools and corpus-based research may significantly simplify the analysis and reproduction of dialectal speech in translations.

The results of the study indicate that successful reproduction of dialects in translations requires a comprehensive approach, combining linguistic and cultural aspects with the professional skill of the translator. The use of combined strategies allows for the preservation of imagery, cultural color, and the tone of the original work, ensuring adequate reception of the text by the target audience. The article emphasizes the importance of further development of the theory and practice of translating dialectal speech, which will contribute to a deeper understanding of Ukrainian linguoculture and intercultural communication in translation.

Keywords: *linguoculturology, dialect, translation studies, translation strategies, adequate translation, household item, culture.*

Дата першого надходження статті до видання: 03.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026